

آداب حاجت‌خواهی در صحیفه سجادیه

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدامین صادقی ارزگانی*

مقدمه

دعا و نیایش یک ضرورت و نیاز فطری است. انسان با دعا شایستگی گرفتن فیض حق تعالی را پیدا می‌کند؛ درست مثل کودک نوزاد که با گریه خود توجه مادرش را جلب و شیر دریافت می‌کند. دعا و نیایش وسیله مؤثری برای خودسازی و راهکار پیوند نزدیک میان انسان و خداست. براساس آورده‌های وحیانی محبوب‌ترین کارها برای خدای تعالی در روی زمین، دعاست. از سوی دیگر، ما انسان‌ها و همه هستی‌ها نیازمند خداوند، بلکه عین فقر و نیاز به او هستیم. ما آفریده اویم و باید نیازهای خود را به پیشگاه آفریدگار خود عرضه نماییم. دعا گفتگوی دلبرانه عاشق با معشوق و عریضه نیازمندان در پیشگاه حضرت بی‌نیاز است. در این مقوله در صحیفه سجادیه نکته‌های آموزنده آمده که سرمشق نیایش و درس حاجت‌خواهی برای حاجت‌مندان است. در این نوشتار به فزاینده‌هایی از صحیفه سجادیه اشاره می‌شود:

۱. نیایش نیازمندان

صحیفه سجادیه یک نیایش‌نامه نیازمندان است. در نیایش‌های نیازمندان، حمد و ستایش خدای حاجت‌دهنده بسیار مورد توجه نیایشگر است. از این روست که نخستین دعای صحیفه سجادیه با حمد و ستایش آغاز شده و در سراسر این نیایش نورانی حمد و ستایش خداوند موج می‌زند. درخواست حاجت در صحیفه سجادیه چنین آمده است: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَغْلَقَ عَنَّا بَابَ الْحَاجَةِ إِلَّا إِلَيْهِ، فَكَيْفَ نُطِيقُ حَمْدَهُ؟ أَمْ مَتَى نُؤَدِّي شُكْرَهُ؟ لَا، مَتَى؛^۱ سپاس خداوندی را که جز به خود، در نیاز را به روی ما فرو بست. چگونه از عهده حمد او برآییم؟ کی سپاسش می‌توانیم

* نویسنده و پژوهشگر.

۱. صحیفه سجادیه، دعای اول، ص ۳۶.

گفت؟ هرگز نمی‌توانیم».

این فراز از دعا در خصوص مسئله عرض نیاز در محضر بی‌نیاز، بازتاب حمد و ستایش به عنوان پیش‌نیازمندانه است که در صحیفه سجادیه مورد توجه ویژه قرار گرفته است؛ برای مثال در دعای روز عرفه چنین آمده است:

لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا يَدُومُ بِدَوَامِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا خَالِدًا بِنِعْمَتِكَ، وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا يُوَازِي صُنْعَكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا يَزِيدُ عَلَي رِضَاكَ، وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا مَعَ حَمْدِ كُلِّ حَامِدٍ؛^۱
سپاس تو را، سپاسی که به دوامت دائم ماند، و تو را سپاس، سپاسی که به نعمت همیشه بپاید، و تو را سپاس، سپاسی که با احسانت برابری کند، و تو را سپاس، سپاسی که بر خشنودیت بیفزاید، و سپاس تو را، سپاسی که با سپاس هر سپاس‌گزاری توأم باشد.

امام پس از ستایش نیازمندانه فرموده است: «حَمْدًا يُوجِبُ بِكَرَمِكَ الْمَزِيدَ بِوُفُورِهِ، وَ تَصَلُّهُ بِمَزِيدٍ بَعْدَ مَزِيدٍ طَوَّلًا مِنْكَ؛^۲ سپاسی که به کرمت باعث افزونی نعمت و وفور آن گردد، و از باب احسان پس از هر افزونی آن را به افزونی دیگر برسانی». پس نخستین ادب حاجت‌خواستن در صحیفه سجادیه این است که نیازمند، عرض نیاز خود را با حمد و ستایش آغاز کند.

۲. حاجت‌خواهی امیدوارانه

یکی از آداب حاجت‌خواستن از خداوند امید به اجابت دعا و یقین به برآورده شدن حاجت است. خداوند متعال در قرآن می‌فرماید: «إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ؛^۳ هرگاه بندگان من از تو پرسند، من به آن‌ها نزدیکم، هرگاه کسی مرا خواند دعای او را اجابت کنم». در صحیفه سجادیه درباره نیایش امیدوارانه به‌عنوان راهکار گرفتن حاجت از خداوند، نکته‌های درس‌آموز بسیار آمده که از آن جمله است: «وَيَا مَنْ لَا يُجَاوِزُهُ رَجَاءُ الرَّاجِينَ؛^۴ ای کسی که امید امیدواران از او نمی‌گذرد (و برتر از او کسی نیست که به او امیدواری باشد)».

در فرازی دیگر آمده است:

اللَّهُمَّ فَكَمَا أَمَرْتَ بِالتَّوْبَةِ، وَ ضَمِنْتَ الْقَبُولَ، وَ حَثَّيْتَ عَلَي الدُّعَاءِ، وَ وَعَدْتَ الْإِجَابَةَ،

۱. همان، دعای ۴۷، ص ۳۳۰.

۲. همان، ص ۳۳۱.

۳. بقره: ۱۸۶.

۴. صحیفه سجادیه، دعای ۳۱، ص ۲۰۴.

فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاقْبَلْ تَوْبَتِي، وَلَا تَرْجِعْنِي مَرْجِعَ الْخَبِيَّةِ مِنْ رَحْمَتِكَ؛^۱ بار
الها! همان گونه که به توبه و بازگشت فرمان دادی و پذیرش آن را ضمانت فرمودی، و بر
دعا ترغیب نمودی و نسبت به آن وعده اجابت دادی، پس بر محمد و آلش درود
فرست، و توبه ام را قبول کن، و از رحمت ناامید و مأیوسم باز مگردان.

در مثنوی داستان جالبی بیان شده است: کسی پیوسته از خدا طلب حاجت می کرد، شبی
شیطان بر او ظاهر شد و گفت: چرا خود را خسته می کنی؟ لیبیک نخواهی شنید. او از دعا دل سرد
شد و ناامیدانه به خواب رفت. در خواب از او پرسیده شد: چرا از دعا و طلب حاجت دل سرد
شدی؟ او گفت: شاید مردود درگاه خدا باشم، لذا لیبیک او را دریافت نمی کنم. در آن حال به او
گفته شد:

وآن نیاز و درد و سوزت پیک ماست	گفت آن الله تو لیبیک ماست
جذب ما بود و گشاد این پای تو	حیلها و چاره جوییهای تو
زیر هر یارب تو لیبیکهاست ^۲	ترس و عشق تو کمند لطف ماست

۳. نقطه امید

انسان نه تنها نیازمند و محتاج، بلکه عین نیاز و نیازمندی است. از این رو حوایج گوناگون
کوچک و بزرگ دارد که در آغاز و انجامش نیازمند به حق تعالی است.

در اول دعای سیزدهم صحیفه درباره تنها نقطه امید بودن خداوند در دعا و حاجت خواهی
آمده است: «اللَّهُمَّ يَا مُنْتَهَى مَطْلَبِ الْحَاجَاتِ وَيَا مَنْ عِنْدَهُ تَيْلُ الطَّلِبَاتِ؛^۳ خدایا ای آخرین
مقصد آرزوها، و ای کسی که درگاه او جای دست یافتن به خواسته هاست». معنای دعای
حضرت می تواند این باشد که وقتی همه درها به روی انسان نیازمند بسته شد، آخرین نقطه امید
او که هیچ گاه درش به روی بنده او بسته نخواهد شد، درگاه خداوند متعال است. در هر صورت
فراز یاد شده بلند و درس آموز است و به انسان نیایش گر می آموزد که در هنگامه عرض حاجت از
کجا شروع و چگونه عرض نیاز کند؟ انسان در نیازهای ابتدایی، متوسط و نهایی خود تنها یک
نقطه امید یا امید نهایی دارد و او خداوند است و اگر احیاناً به واسطه عوامل و وسایط کامروا و نیاز

۱. همان، ص ۲۱۴.

۲. جلال الدین محمد بلخی، مثنوی معنوی، دفتر سوم، بیت ۱۹۵، ص ۳۴۸.

۳. صحیفه سجادیه، دعای ۱۳، ص ۱۰۰.

او بر آورده یا ناملایمات و رنج و ناخوشی از او برطرف می‌شود، در واقع آن واسطه، مجرای فیض الهی بوده و نه مبدأ فیض یا واسطه دفع و رفع ناخوشی بوده است. این همان نکته‌ای است که قرآن کریم فرموده است: «وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ؛^۱ و هر نعمتی که دارید از جانب خداوند است». بدین ترتیب فراز یاد شده دعای صحیفه پیام خاص خود را دارد و درس حاجت‌خواهی از خداوند است.

۴. نیایش فقیرانه

در صحیفه سجادیه درباره دعا و نیایش فقیران به نکته‌های زیبا اشاره شده؛ از جمله آمده است: «تَمَدَّحْتَ بِالْغِنَاءِ عَنِ خَلْقِكَ وَأَنْتَ أَهْلُ الْغِنَى عَنْهُمْ وَتَسَبَّحْتَهُمْ إِلَى الْفَقْرِ وَهُمْ أَهْلُ الْفَقْرِ إِلَيْكَ؛^۲ تو وجود خود را به بی‌نیازی از همه خلق ستوده‌ای و توبه بی‌نیازی از ایشان شایسته‌ای و ایشان را به نیازمندی و فقر نسبت داده‌ای و ایشان سزاوار چنین نسبت‌اند». در این فراز به بنیادی‌ترین مسئله معرفتی و اساسی‌ترین راهکار حاجت‌خواهی اشاره شده و آن این‌که به ما آموخته است باید فقیرانه از خدا طلب کنیم. وقتی در قرآن داستان حضرت موسی علیه السلام را می‌خوانیم متوجه می‌شویم که حضرت موسی علیه السلام به نزدیکی منطقه‌ای رفت که در آن آب وجود داشت و متوجه دختران شعیب شد که گوشه‌ای ایستاده‌اند و جلو نمی‌آیند. حضرت موسی علیه السلام گوسفندان دختران شعیب را آب داد که قرآن در آیه ۲۴ قصص این موضوع را بیان می‌کند که پس از آب دادن به گوسفندان، رفت و زیر سایه‌ای نشست. حضرت موسی علیه السلام به خداوند فرمود: «رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ؛^۳ پروردگارا مرا به هر چیزی که خیر است برسان». که در این آیه به نکته‌هایی اشاره شده که برای زندگی امروز جوان‌ها بسیار آموزنده است:

اول آن‌که باید از خدا زیاد خواست، زیرا قدرت خداوند و کرمش نامحدود است و نباید از خداوند درخواست‌های کم داشت. هم‌چنین با توجه به دعای حضرت موسی علیه السلام انسان باید از خداوند خیرش را بخواهد. حضرت موسی علیه السلام زمانی این دعا را به درگاه خداوند کرد که قبل از آن به دختران شعیب احسان و نیکی کرده بود و این برای ما درسی است که وقتی دعایی داریم قبل از آن احسان کنیم.

در ادامه ماجرا می‌خوانیم که آن حضرت هم دارای شغل و امنیت می‌شود و هم ازدواج

۱. نحل: ۵۳.

۲. صحیفه سجادیه، ص ۱۰۱.

۳. قصص: ۲۹.

می‌کند.

امروزه ممکن است برخی افراد مشکلات حضرت موسی علیه السلام را داشته باشند؛ یعنی هم نیاز به ازدواج، هم شغل و هم امنیت داشته باشند. این افراد باید از قرآن بیاموزند و برای برآورده شدن حاجات و دعاهایشان مثل آن حضرت احسان کنند.

۵. تنها امیدگاه نیازمندان

در نیایش حاجت طلبانه باید به سراغ سرچشمه فیض رفت. در صحیفه سجادیه چنین آمده است: «فَمَنْ حَاوَلَ سَدَّ خَلَّتِهِ مِنْ عِنْدِكَ، وَرَامَ صَرْفَ الْفَقْرِ عَنْ نَفْسِهِ بِكَ فَقَدْ طَلَبَ حَاجَتَهُ فِي مَظَائِبِهَا، وَآتَى طَلِبَتَهُ مِنْ وَجْهَيْهَا»^۱ از این جهت هر کس رفع نیاز خود را از جانب تو بخواهد و برگرداندن فقر را از خویشتن به وسیله تو طلب کند. به راستی که حاجتش را در جایگاه اصلی خود خواسته و به دنبال مطلبش از راه صحیح رفته است». در این فراز از دعای حضرت در واقع آدرس مظان و امیدگاه حاجت نشان داده شده است. تنها امیدگاه نیازمندان خداست. او از شنیدن دعا و نیایش و طلب حاجت بندگان هرگز خسته نمی‌شود و ملال نمی‌گیرد؛ آنجا که عرضه می‌دارد:

وَيَا مَنْ يُرْغَبُ إِلَيْهِ وَلَا يُرْغَبُ عَنْهُ وَيَا مَنْ لَا تُفْنِي خَزَائِنَهُ الْمَسَائِلُ وَيَا مَنْ لَا تُبَدِّلُ حِكْمَتَهُ الْوَسَائِلُ وَيَا مَنْ لَا تَنْقَطِعُ عَنْهُ حَوَائِجُ الْمُحْتَاجِينَ وَيَا مَنْ لَا يُعْنِيهِ دُعَاءُ الدَّاعِينَ؛^۲ و ای آنکه به تو رو کنند و از تو روی برنتابند. ای که درخواست‌ها گنج‌هایت را فانی نمی‌کند و ای که هیچ دستاویزی حکمت تو را تغییر نمی‌دهد و ای کسی که رشته نیاز نیازمندان از تو قطع نمی‌گردد و ای که دعای دعاخوانان تو را خسته نمی‌کند. پس بدین ترتیب یکی از روش‌های حاجت‌خواهی این است که حاجت و عرض نیازها باید به پیشگاه خداوند عرضه شود که او تنها مظان و امیدگاه حاجت‌روایی است و خود نیز وعده اجابت فراگیر داده است.^۳ در نتیجه بر اساس سیره نیایشی حضرت سجاده علیه السلام در صحیفه و جاهای دیگر خداوند تنها امیدگاه برآورده شدن حاجات است و نیازمندان باید به درگاه او روی آورند که به هیچ نقطه دیگری غیر او امید نیست.

۱. صحیفه سجادیه، دعای ۱۳، ص ۱۰۱.

۲. همان.

۳. غافر: ۶۰.

۶. حاجت‌خواهی موحدانه

یکی از آداب دعا و نیایش نیازمندان این است که انسان موحدانه حاجت بخواهد. در صحیفه سجادیه به نکته‌های درس‌آموز اشاره شده است؛ آنجا که عرض می‌کند:

وَمَنْ تَوَجَّهَ بِحَاجَّتِهِ إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ أَوْ جَعَلَهُ سَبَبَ نُجْحِهَا دُونَكَ فَقَدْ تَعَرَّضَ لِلْحِرْمَانِ، وَاسْتَحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ قَوْتَ الْإِحْسَانِ؛^۱ و هر که در نیاز خود به یکی از آفریدگان تو رو کند، یا او را به جای تو وسیله برآمدن حاجت قرار دهد، بی‌شک خود را در معرض نومیدی آورده و از جانب تو سزاوار محرومیت از احسان گشته است.

اما دلیل این قضیه در فراز دیگر بیان شده که فرمود:

سُبْحَانَ رَبِّيَ كَيْفَ يَسْأَلُ مُحْتَاجٌ مُحْتِاجًا وَأَنْتَى يَرْغَبُ مُعْدِمٌ إِلَى مُعْدِمٍ فَقَصَدْتُكَ، يَا إِلَهِي، بِالرَّغْبَةِ، وَأَوْقَدْتُ عَلَيْكَ رَجَائِي بِالْيَقِينَةِ بِكَ؛ پاک و منزه است پروردگارم، چگونه نیازمندی از نیازمندی طلب نیاز کند؟ و چگونه تهی دستی از تهی دستی دیگر گدایی کند؟ پس ای خدای من از سر شوق و رغبت آهنگ تو کردم و از باب اطمینان امید خویش به تو بستم.

بنابراین از نظر صحیفه سجادیه غیر از خدای بی‌نیاز، هیچ‌کسی شایسته آن نیست که از او حاجت خواسته شود، چون غیر از او همه محتاج و فقیر و عین فقر هستند.

۷. حاجت‌خواهی متوسلانه

یکی از روش‌های حاجت‌خواهی توسل است. این روش یک نقشه راه برای نیل به هدف است و نه تنها با توحید منافاتی ندارد، بلکه جلوه حاجت‌خواهی موحدانه است. در صحیفه سجادیه توسل به محمد و آل محمد عليهم‌السلام موج می‌زند و در هر فراز از این نیایش‌نامه نورانی، از صلوات بر پیامبر صلى الله عليه وآله و اهل بیت عليهم‌السلام او به عنوان مقدمه خواسته‌های معنوی استفاده شده و در خود دعای سیزدهم که مخصوص طلب حاجت از خداوند است چندین بار به توسل اشاره شده که از آن جمله است:

وَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، صَلَاةً دَائِمَةً نَائِمَةً لَا انْقِطَاعَ لِأَبْدِهَا وَلَا مُنْتَهَى لِأَمْدِهَا، وَاجْعَلْ ذَلِكَ عَوْنًا لِي وَسَبَبًا لِنَجَاحِ طَلِبَتِي، إِنَّكَ وَاسِعٌ كَرِيمٌ؛^۲ و بر محمد و آلش

۱. صحیفه سجادیه، ص ۱۰۱.

۲. همان، ص ۱۰۳.

درود فرست؛ درودی دائمی و فزاینده که انقطاع نپذیرد و زمان آن را پایانی نباشد و این درود را برای من مددکار قرار ده و سبب برآمدن حاجتم گردان؛ همانا که تو کارگشای کریمی».

پس حاجت خواهی متوسلانه نه تنها با توحید منافاتی ندارد، بلکه راهکار توحیدی برای جلب عنایت الهی و دریافت فیض متعالی اوست. حضرت می گوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، كَمَا هَدَيْتَنَا بِهِ، وَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، كَمَا اسْتَنْقَذْتَنَا بِهِ، وَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، صَلَاةً تَشْفَعُ لَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَوْمَ الْفَاقَةِ إِلَيْكَ؛^۱ بار الها! بر محمد و آلش درود فرست؛ هم چنان که به وسیله او ما را هدایت فرمودی، و بر محمد و آلش درود فرست؛ هم چنان که به سبب او ما را رهایی کرامت کردی، و بر محمد و آلش درود فرست، چنان درودی که در قیامت و در روز نیاز به تو از ما شفاعت کند.

بنابراین یکی از درس های صحیفه سجادیه در باب حاجت خواهی از خداوند این است که حاجت مند باید متوسلانه به درگاه حق تعالی عرض نیاز کند. در این باره سعدی چه زیبا گفته است:

خدایا به حق بنی فاطمه که بر قول ایمان کنم خاتمه
اگر دعوتم رد کنی و قبول من و دست و دامان آل رسول^۲

۸. حاجت خواهی مجدانه

اصرار و جدیت در طلب حاجت از خداوند نقش مهمی در برآورده شدن حاجت دارد. پیامبر اسلام ﷺ فرمود: «رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا طَلَبَ إِلَى اللَّهِ حَاجَةً فَأَلَحَّ فِي الدُّعَاءِ»^۳ خداوند بنده ای را که از او طلب و حاجتی دارد و بر آن پافشاری می کند، مورد رحمت خویش قرار می دهد». این نکته در صحیفه سجادیه نیز مورد توجه قرار گرفته است؛ آنجا که عرضه می دارد:

اللَّهُمَّ وَ لِي إِلَيْكَ حَاجَةٌ قَدْ قَصَّرَ عَنْهَا جُهْدِي، وَتَقَطَّعَتْ دُونَهَا حِيلِي، وَ سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي رَفَعَهَا إِلَيَّ مَنْ يَرْفَعُ حَوَائِجَهُ إِلَيْكَ، وَ لَا يَسْتَعِينِي فِي طَلِبَاتِهِ عَنكَ، وَ هِيَ زَلَّةٌ مِنْ زَلَلِ الْخَاطِئِينَ، وَ عَثْرَةٌ مِنْ عَثْرَاتِ الْمُذْنِبِينَ؛^۴ خداوند! به درگاهت حاجتی آورده ام که

۱. همان، ص ۲۱۵.

۲. مصلح الدین سعدی، کلیات سعدی، ص ۲۱۳.

۳. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۴۷۵.

۴. صحیفه سجادیه، دعای ۱۳، ص ۱۰۲.

قدرت دست‌یابی به آن را ندارم و رشته چاره‌جویی‌ام درمقابل آن گسسته و نفس من در نظرم چنین آراسته که آن نیاز را به کسی اظهار کنم که او خود نیازهایش را به درگاه تو می‌آورد و در خواسته‌هایش از تویی نیاز نیست و این لغزشی است از لغزش‌های اشتباه‌کاران و درافتادنی است از درافتادن‌های گناهکاران.

پس حاجت خواهی مجدانه برای رسیدن به حاجت مهم است. نقل شده که مرد نابینایی خدمت پیامبر اکرم ﷺ آمد و گفت: ای رسول خدا! از خدایت بخواه که مرا شفا داده و چشمانم را به من بازگرداند. پیامبر فرمود: اگر خواستی دعا می‌کنم و اگر خواستی صبر کن. این صبر برایت بهتر است! و شاید مصلحت تو در همین حالت باشد. ولی پیرمرد بر خواسته‌اش اصرار کرد. پیامبر ﷺ به او دستور داد تا وضوی کاملی گرفته و بعد از خواندن دو رکعت نماز، دعا کرد. راوی این داستان می‌گوید: ما در همان مجلس نشسته بودیم و سخن می‌گفتیم، مدتی گذشت، دیدیم مرد نابینا وارد مجلس شد، درحالی که هیچ آثاری از نابینایی در او نبود و چشم او روشن بود.^۱ حافظ چه زیبا سروده است:

دست از طلب ندارم تا کام من برآید یا تن رسد به جانان یا جان ز تن برآید^۲

۹. حاجت‌خواهی خاضعانه

نزدیک‌ترین حالات بنده به خداوند متعال در سجده است، چون انسان هر اندازه در پیشگاه ربوبی خاکی‌تر و به خاک نزدیک‌تر گردد، معرفت او به خداوند بیش‌تر می‌شود لذا نمازگزار در حال رکوع پروردگارش را به اسم «العظیم» و در حال سجده به اسم «الاعلی» می‌خواند. در دعای عرفه صحیفه سخنی حکیمانه دارد: «وَ أَنَا بَعْدُ أَقَلُّ الْأَقْلِيَّينَ وَ أَذَلُّ الْأَذَلِّيَّينَ وَ مِثْلُ الذَّرَّةِ أَوْ دُونَهَا»^۳ ای خداوند! من کم‌ترین کم‌ترانم و خوارترین خوارترانم، همانند ذره‌ای یا حتی کمتر از آن. بنابراین خضوع بهترین حالت برای دریافت فیض الهی است و سجده کامل‌ترین نمایش خضوع بنده در پیشگاه ربوبی است؛ چون بالاترین و شریف‌ترین عضو بدن انسان که پیشانی اوست، روی خاک گذاشته می‌شود که پست‌ترین موجود است، و با پروردگار خویش نجوا می‌کند؛ از این روست که دعا و حاجت خواستن از خدا در این حال زودتر مستجاب می‌شود. بر همین اساس در دعای سیزدهم صحیفه در دعای سجده آمده است: «وَ مِنْ حَاجَتِي يَا رَبِّ كَذَا وَ

۱. محمد بن احمد ذهبی، تاریخ الاسلام، ج ۱، ص ۳۶۵.

۲. شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی، دیوان حافظ، ص ۱۵۵.

۳. صحیفه سجادیه، دعای ۴۱، ص ۳۴۱.

كَذَا فَضْلُكَ أَنَسْنِي، وَإِحْسَانُكَ دَلَّنِي، فَأَسْأَلُكَ بِكَ وَبِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ، أَنْ لَا تَرُدَّنِي خَائِبًا؛^۱ و حاجتم، پروردگارا! چنین و چنان است. فضلت به من آرامش می‌دهد و احسانت راهم می‌نماید. پس از تو، به ذات مقدست و به محمد و آلش صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِمْ درخواست می‌کنم که مرا از این درگاه ناامید مگردانی».

فهرست منابع

قران کریم

۱. صحیفه سجادیه، تهران: نشر فیض الاسلام، ۱۳۷۶ ش.
۲. بلخی، مولوی جلال‌الدین، مثنوی معنوی، تهران: نشر هرمس، ۱۳۸۵ ش.
۳. حافظ شیرازی، دیوان حافظ، تهران: نشر هنرپارینه، ۱۳۸۷ ش.
۴. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران: نشر دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۵ ش.
۵. ذهبی، محمد، تاریخ اسلام، بیروت: نشر دار التراث العربی، ۱۴۱۱ ق.
۶. سعدی، کلیات سعدی، تهران: نشر دوستان، ۱۳۸۷ ق.

۱. همان، دعای ۱۳، ص ۱۰۴.